

Ks. Janusz Goraj

Chrystocentryczne ukierunkowanie katechezy integralnej

Od momentu wydania najważniejszych dokumentów katechetycznych w czasie po Soborze Watykańskim II nie zaprzestano uzasadniać i na nowo odkrywać natury katechezy. Wprost przeciwnie – różnego rodzaju pytania związane z jej istotą jeszcze przybrały na sile. Pośród różnych pytań, które się stawia, można i dzisiaj usłyszeć następujące: Czy jest konieczne, aby współczesna katecheza była ukierunkowana chrystocentrycznie? Na czym polega istota chrystocentryzmu katechetycznego? Czy nie wystarczy jedynie poruszać tematów związanych z życiem młodzieży, aby zaspokoić ich pierwszorzędne poszukiwania czy niepokoje egzystencjalne? Czy obecnie preferowana katecheza integralna jest zobowiązana do tego, aby w centrum swojego przekazu postawić Osobę Jezusa Chrystusa? Jeśli da się jasno wyodrębnić i opisać chrystocentryczne ukierunkowanie takiej katechezy, to gdzie leży jej podstawowy punkt ciężkości?

Śledząc rozwój myśli katechetycznej w Europie Zachodniej, jak również w Polsce, nie trudno zauważyć, że Osoba Jezusa Chrystusa nie zawsze znajdowała się w centrum katechetycznych oddziaływań Kościoła. Choć zasadniczo dopiero od kierunku dydaktycznego rozpoczyna się w katechetyce powolny rozwój teorii katechetycznej, to jednak nie była jeszcze wtedy rozwinięta refleksja ukierunkowująca treść przekazu na Jezusa Chrystusa. Niewiele w tym względzie polepszył sytuację kierunek pedagogiczny, który swoją uwagę skupił na katechizowanym uczniu¹.

Teoretyczna refleksja nad katechezą jest weryfikowana w praktyce katechetycznej. Z tego powodu w naukowych poszukiwaniach wyłaniały się z czasem nowe kierunki, które przyjmując wstępne założenia, ustawiały odpowiednio treść, metodę, podstawowe cele i zadania katechezy. Wśród najważniejszych kie-

¹ Por. T. Panuś, *Główne kierunki katechetyczne XX wieku*, Kraków 2001, s. 25-62.

runków katechetycznych w Polsce po Soborze Watykańskim II należy wyróżnić zwłaszcza trzy: kerygmaticzny, antropologiczny i integralny. Każdy z nich posiada niebagatelne znaczenie w postępie katechetycznym. Nas natomiast interesować będzie chrystocentryczne zorientowanie katechezy, która jest fundamentalnym aktem działalności Kościoła. Zasadnicza część artykułu zostanie zatem skupiona na chrystocentrycznym ukierunkowaniu katechezy integralnej.

We wspomnianym powyżej kierunku katechezy kerygmaticznej skoncentrowano się na przekazywanej treści, która stawiając w centrum Pismo Święte, czyli dowartościowując kerygmat, stała się katechezą w sposób szczególnie ukierunkowaną chrystocentrycznie. Następująca po niej czasowo katecheza antropologiczna zwróciła zwłaszcza uwagę na człowieka i jego problemy, by je naświetlić i zinterpretować w świetle Bożego Objawienia². Zasadniczo katechetycy zdawali sobie sprawę z blasków, ale także z cieni, które wniosła ze sobą katecheza antropologiczna: „Obecnie katecheza antropologiczna szeroko otwarła się na zachodzące zmiany. Czasem to otwarcie poszło aż tak daleko, iż rodzi się pytanie, czy mamy do czynienia jeszcze z katechezą, czy też już tylko z jakąś luźną formą kształcenia kulturalno-religijnego”³. Mimo niebezpiecznego trendu spłylenia wartości Słowa Bożego, co z całą pewnością mogło mieć miejsce w praktyce, katecheza antropologiczna starała się otwierać człowieka na Boga, wzywając go do podjęcia świadomej odpowiedzialności za własne życie. Zwracała się do każdego człowieka dobrej woli w duchu ewangelicznej miłości, którą Jezus z Nazaretu przyniósł na świat⁴.

Najnowsze *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji* z 1997 roku – dopuszcza możliwość praktycznego zastosowania zarówno katechezy kerygmaticznej, jak i antropologicznej, jako dwóch niezależnych i równie ważnych ścieżek w drodze do tej samej Prawdy, którą jest Jezus Chrystus. *Dyrektorium* stwierdza: „Inne

² R. Murawski, *Potrzeba antropologicznego ukierunkowania katechezy*, „Katecheta” 19 (1975) nr 4, s. 161.

³ M. Majewski, *Spotkania katechezy z teologią*, Kraków 1995, s. 29; Por. tenże, *Katecheza wierna Bogu i człowiekowi*, Kraków 1986, s. 152.

⁴ Por. J. Gevaert, *Antropologia e catechesi*, Torino-Leumann 1971, s. 10-14.

znaczenie nadaje się procesom o charakterze działaniowym: jeden nazywany jest także „kerymatycznym” (albo zstępującym), kiedy zaczyna się od głoszenia orędzia, wyrażonego w głównych dokumentach wiary (Biblia, liturgia, doktryna...), i stosuje je do życia; inny jest nazywany „egzystencjalnym” (albo wstępującym), kiedy wychodzi się od problemów i sytuacji ludzkich i oświeca je światłem Słowa Bożego. Są to sposoby uprawnione, jeśli uwzględnia się wszystkie składające się na nie elementy, misterium łaski i dane ludzkie, zrozumienie wiary i proces rozumienia”⁵.

Codzienna praktyka katechetyczna wykazała, że w trakcie katechezy parafialnej lub szkolnej lekcji religii katolickiej nie można koncentrować całej uwagi ani na kerygmacie, ani na analizie ludzkiego doświadczenia. Należy raczej mieć na uwadze ich wzajemne przenikanie się. W związku z tym powinna mieć miejsce trwała tendencja, by połączyć w sensowną i przemyślaną całość zarówno model katechezy kerymatycznej, jak i antropologicznej. Zabieg ten miałby służyć także przewyciężeniu realnego napięcia, istniejącego pomiędzy doktryną głoszoną przez Kościół katolicki, a codziennym życiem wiary poszczególnych chrześcijan⁶. Jeden z katechetów niemieckich, A. Exeler, dostrzegając potrzebę dojrzałej wiary zintegrowanej z życiem pisał: „Droga do żywej wiary prowadzi przede wszystkim przez osobisty kontakt z wierzącym człowiekiem oraz przez osobiste odniesienie do Jezusa Chrystusa, które nie pozostawia człowieka obojętnym, wpływa na jego życie i pozwala mu czuć się dobrze”⁷.

Wobec kolejnych oczekiwań stawianych katechezie, w refleksji teoretycznej na terenie Polski pojawia się nowa propozycja – katechezy integralnej⁸, zwana przez niektórych katechetów także modelem katechezy kerymatyczno-antropologicz-

⁵ DOK 151.

⁶ M. Cogieł, *Egzystencjalne ukierunkowanie katechezy*, „Homo Dei” 58 (1989) nr 1, s. 33; M. Majewski, *Egzystencjalna koncepcja człowieka a katecheza antropologiczna*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 20 (1973) nr 6, s. 85-86; A. Exeler, *O potrzebie wiary zdolnej do dialogu*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 13 (1980), s. 165.

⁷ A. Exeler, *O potrzebie wiary zdolnej do dialogu*, s. 160.

⁸ M. Majewski, *Propozycja katechezy integralnej*, Łódź 1978; Zasadniczo dosłownym powtórzeniem treści tej pracy okazała się być książka tegoż autora: *Tożsamość katechezy integralnej*, Kraków 1995.

nej. Kierunek katechezy integralnej otrzymał znaczącą inspirację już w czasie Międzynarodowego Kongresu Katechetycznego w Rzymie w 1971 roku. Z biegiem czasu propagowano ideę, iż dwa modele katechezy – kerygmaticzny i antropologiczny – nie powinny być sobie przeciwstawiane, ale raczej należałoby zmierzać w kierunku ich połączenia w jednolitą całość. Już sama struktura takiej katechezy miałaby być dynamiczna, dowartościowując międzyosobowy dialog katechizowanych. W koncepcji katechezy integralnej mogłyby przecież przenikać się harmonijnie dwa elementy: rzeczywistość naturalna (problematyka ludzka) i nadprzyrodzona (Objawienie Boże i Tradycja). Istniałaby w niej zatem wzajemna relacja przenikania i współzależności elementu ludzkiego i Bożego⁹.

Światłem w tunelu dla ukonstytuowania się modelu katechezy integralnej okazał się Sobór Watykański II o szczególnym nachyleniu pastoralnym. Na bazie tegoż soboru powstawały nowe dokumenty katechetyczne¹⁰, poprzez które starano się ująć kompletnie problematykę katechezy. W Polsce podstawy teoretyczne dla katechezy integralnej dał jako pierwszy ks. prof. Mieczysław Majewski (†1999). Także wiele cennej refleksji naukowej w tym względzie wnieśli tacy nestorzy polskiej katechetyki jak: ks. prof. Jan Charytański, ks. prof. Marian Finke oraz ks. prof. Roman Murawski. Ostatni z wymienionych był raczej zdania, iż mamy tutaj do czynienia z koncepcją katechezy kerygmaticzno-antropologicznej, uwzględniającej integralne ujęcie współczesnej katechezy.

M. Majewski, propagując koncepcję katechezy integralnej, twierdził, iż odnowa katechetyczna jest procesem ewolucyjnym, ale jednocześnie permanentnym. W obecnej złożonej sytuacji społeczno-kulturalnej mamy do czynienia – zdaniem Majewskiego – również z pluralizmem w katechetyce¹¹. Za wieloaspek-

⁹ M. Cogiel, *Egzystencjalne ukierunkowanie katechezy*, s. 36.

¹⁰ Do najważniejszych dokumentów katechetycznych zaliczamy: Ogólną Instrukcję Katechetyczną (*Directorium Catechisticum Generale*) z 1971 r., adhortację Pawła VI *Evangelii nuntiandi* z 1975 r., adhortację *Catechesi tradendae* z 1979 r., *Katechizm Kościoła Katolickiego* z 1992 r., *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji* z 1997 r., *Dyrektorium Katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* z 2001 r.

¹¹ M. Majewski, *Pedagogiczno-dydaktyczne wartości katechezy integralnej*, Kraków 1995, s. 17-20.

towym pluralizmem opowiedział się już Sobór Watykański II¹². Obecnie pluralizm katechetyczny odnosi się do całości katechezy: jej natury, celu, zadań, podmiotu, treści, metod i środków. Nie może on jednak rozbijać tożsamości katechetyki. Dlatego poszczególne części, składające się na całość katechezy, powinny być postrzegane organicznie.

Koncepcja katechezy integralnej wymaga obecnie odpowiedniego dopracowania. Jak podkreślał M. Majewski, w katechezie integralnej „teoria potrzebuje praktyki, by była teorią dającą się zastosować w praktyce. Praktyka otwiera się na teorię, gdyż w niej znajduje swoje uzasadnienie”¹³. W kontekście tych słów znaczącym wyzwaniem dla tego kierunku katechetycznego wydaje się być problem odpowiednich podręczników do katechezy. Powstaje pytanie: Czy ktoś (ewentualnie jakiś zespół) opracował takie podręczniki, które by w całej rozciągłości odpowiadały koncepcji katechezy integralnej?

M. Majewski twierdził, iż katecheza integralna wyrasta z jednej strony z życia Kościoła, z drugiej zaś z życia świata. Dlatego taka katecheza jest zdolna rozwijać się – jego zdaniem – w różnych warunkach środowiska życiowego. Może być dobrze przyjęta zarówno w środowisku zlaicyzowanym, jak i bardziej otwartym na tajemnicę wiary. Katecheza integralna odnajduje przecież własne podstawy przede wszystkim w Objawieniu Bożym i doświadczeniu ludzkim. Stara się partycypować w życiu Kościoła i świata, angażuje się w rozwój osoby i w jej życie z Bogiem, promuje wartość jednostki, jak i wspólnoty ludzkiej, otwiera człowieka na nowe perspektywy, kształtuje postawę odpowiedzialności za życie własne i innych ludzi. Katecheza integralna posiada zróżnicowaną i dynamiczną strukturę¹⁴. Podobnie jak w katechezie kerygmatacznej, także w katechezie integralnej uwzględnia się konieczność modlitwy. Wynosi się ją ponad wszystko, dostrzegając w modlitwie szczyt dialogu z Bogiem.

¹² Por. C. Rogowski, *Die Entwicklung der katholischen Religionspädagogik in Polen und in der Bundesrepublik Deutschland nach dem II. Vatikanischen Konzil*, Paderborn 1995, s. 157.

¹³ M. Majewski, *Pedagogiczno-dydaktyczne wartości katechezy integralnej*, dz. cyt., s. 16.

¹⁴ M. Majewski, *Tożsamość katechezy integralnej*, dz. cyt., s. 9; tenże, *Integralna katecheza*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 7, k. 335.

W katechezie integralnej można wyróżnić następującą strukturę, która przypomina w jakimś stopniu układ personalno-dialogiczny¹⁵:

- sytuacja egzystencjalna dobrana przez katechetę do tematu – doświadczenie,
- odkrywanie światła słowa Bożego – przepowiadanie,
- kształtowanie postawy odpowiedzi – odesłanie do życia.

Autor *Propozycji katechezy integralnej* daje do zrozumienia, że katecheza ta ma wyrastać z Objawienia Bożego, podtrzymywać i rozwijać odniesienie do Kościoła, kierować ku liturgii i sakramentom, prowadzić stały dialog ze światem¹⁶. Katecheza integralna, włączona w kontekst pastoralny, powinna być zawsze w służbie słowa Bożego, wspierać nauczanie Kościoła, odkrywać dynamiczny charakter ludzkiego istnienia. Pragnie ona wprowadzać katechizowanych we wspólnotę Kościoła, gdzie każdy z nich ma własne miejsce i odpowiada za kształt Kościoła. Powinna być katechezą, która pomaga w zlaicyzowanym świecie zająć odpowiednią postawę wobec zagrożeń, które niesie życie. Ponadto ma odpowiednio wiązać zagadnienia teologiczne z kulturowymi i społecznymi, pomagać w poszukiwaniu sensu życia, szanować wolność katechizowanego, szukać tych, którzy znaleźli się poza Kościołem, nawiązywać dialog z ludźmi odmiennych poglądów. Dlatego M. Majewski zwraca szczególną uwagę na odpowiednie nauczanie Kościoła, podkreśla wartość ludzkiego doświadczenia, widzi konieczność świadectwa wiary czy też potrzebę dowartościowania każdej osoby katechizowanej¹⁷.

Katecheza integralna będąc „wierną Bogu i człowiekowi” odnajduje zasadnicze cechy własnej tożsamości – z jednej strony poprzez odniesienie katechizowanego do Objawienia, Magisterium Kościoła, liturgii oraz życia Kościoła (wierność Bogu) – z drugiej strony poprzez odniesienie do środowiska katechizowanego, jego codziennej egzystencji, kultury narodu czy znaków czasu (wierność człowiekowi)¹⁸. Z wzajemnie się przenikających

¹⁵ Por. J. Szpet, D. Jackowiak, *Lekcje religii szkołą wiary*, Poznań 1996, s. 27-29.

¹⁶ M. Majewski, *Tożsamość katechezy integralnej*, dz. cyt., s. 41-69.

¹⁷ Tamże, s. 117-142.

¹⁸ Por. J. Kostorz, *Zasada wierności Bogu i człowiekowi w katechezie integralnej*, Lublin [mps KUL], s. 76-227.

elementów modelu katechezy integralnej wpływa jej zrównoważone ukierunkowanie chrystocentryczne. M. Majewski nie wyobrażał sobie zresztą innej katechezy, jak tylko chrystocentrycznej: „Trudno byłoby mówić o katechezie, gdyby ta w poszukiwaniu swego miejsca i podejmowaniu właściwych sobie zadań nie natrafiła na Chrystusa, nie nawiązała z Nim dialogu, nie przepowiadała Jego słów i czynów oraz nie prowadziła do głębszej przemiany duchowej. Stąd otwartość, spontaniczność i twórczość katechezy jednocześnie domagają się Chrystusa, wokół którego, z którym i dla którego się ją realizuje”¹⁹.

W katechezie integralnej sam Jezus Chrystus jest ośrodkiem, wyraźnym centrum tejże katechezy. Ostatecznie to On naucza, jako pierwszy i najważniejszy Nauczyciel. Momentem szczytowym tego nauczania jest Tajemnica Chrystusa, czyli On sam, zaś celem katechezy jest zjednoczenie z Nim²⁰. Dokładna analiza dokumentów Kościoła, dokonana przez M. Majewskiego sugeruje, że katecheza integralna ma swoje źródło w życiu i misji Jezusa Chrystusa. W koncepcji katechezy integralnej, ewangelizowanego ucznia prowadzi się do spotkania z Chrystusem i w nauczanej doktrynie koncentruje się na Chrystusie. „Katechetyka integralna uważa, że treścią katechezy jest Chrystus w tajemnicy Kościoła i świata”²¹.

Ukierunkowanie chrystocentryczne katechezy integralnej obok swojego elementu statycznego i niezmiennego (np. oficjalne nauczanie Kościoła), będzie charakteryzowało się życzliwą otwartością na ludzką egzystencję, prowadząc ustawiczny dialog z poszukującym wiary człowiekiem. Chrystocentryzm katechetyczny zostanie w katechezie integralnej jakby „wprzęgnięty” w proces nowego wyrazu wiary. Zadaniem tego chrystocentryzmu będzie budowanie trwałej relacji pomiędzy słowem Bożym i aktualnym życiem chrześcijanina²².

¹⁹ M. Majewski, *Spotkania katechezy z teologią*, s. 101. Por. Tenże, *Tożsamość katechezy integralnej*, dz. cyt., s. 111.

²⁰ J. Stroba, *Od nauki religii do katechezy*, w: *Katecheza w szkole*, red. J. Krucina, Wrocław 1992, s. 19-20; Por. DOK 80-81; KKK 426; CT 5.

²¹ M. Majewski, *Problematyka katechetyczna w refleksji naukowej ks. bpa E. Materskiego*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 36 (1989) nr 6, s. 36.

²² Por. *Od wiary do teologii. Dokumenty Międzynarodowej Komisji Teologicznej*, red. J. Królikowski, Kraków 2000, s. 295-300.

W katechezie integralnej Osoba Jezusa Chrystusa jawi się jako pewien „zwnik” treści egzystencjalnych i kerygmatycznych. Chrystocentryczne ukierunkowanie katechezy integralnej podkreśla, iż w Osobie Jezusa Chrystusa mamy „natchnienie, autorytet i dynamizm do pogłębiania dialogu człowieka z Bogiem i dialogu między ludźmi. Również w dokonywaniu odnowy katechezy Chrystus powinien być jej pierwszą zasadą czy też zwnikiem wielu zasad”²³. W Nim, czyli w Jezusie z Nazaretu, możemy odnaleźć całość wymiaru horyzontalnego i wertykalnego katechezy, połączenie wierności okazywanej człowiekowi z wiernością Bogu. W prezentowanym tutaj układzie bosko-ludzkim katechezy integralnej Osoba Jezusa Chrystusa jest koniecznym i trwałym punktem odniesienia w czasie realizacji jednostki lekcyjnej.

Chrystocentryzm katechetyczny w koncepcji katechezy integralnej przestrzega nas zatem przed niebezpieczeństwem horyzontalizmu, redukowaniem katechezy (lub lekcji religii katolickiej) jedynie do problematyki humanistycznej. Należy przecież pamiętać, że misja Jezusa z Nazaretu nie może być rozpatrywana jedynie w aspekcie Jego ziemskiego życia. Chrystocentryzm katechetyczny to jednoznaczne przypomnienie o wertykalnym wymiarze katechezy, o odniesieniu ewangelizowanej młodzieży do tajemnicy Trójjedynego Boga. Każdy z tematów poruszanych na takiej katechezie w sposób bliższy lub dalszy będzie odnosił młodego człowieka do Osoby Jezusa Chrystusa. Można w tym miejscu mówić o tzw. „tematycznej koncentracji chrystocentrycznej”, czyli jakby tematycznych kołach o różnej średnicy, których jednoznacznym środkiem (punktem centralnym) jest Jezus Chrystus. Chrystocentryzm katechezy pozwala na odpowiednie dowartościowanie zarówno elementu ludzkiego, jak i Bożego, realizacji istotnej w katechezie zasady „wierności Bogu i człowiekowi”²⁴.

W katechezie integralnej zmierza się do tego, aby doprowadzić każdego człowieka dobrej woli do personalnego spotkania z Jezusem Chrystusem²⁵. Z tak przygotowanego i przemyślanego spot-

²³ M. Majewski, *Problematyka katechetyczna w refleksji naukowej bpa E. Meterskiego*, dz. cyt., s. 34-35.

²⁴ Por. A. Hajduk, Z. Marek, *Zasada wierności Bogu i człowiekowi w polskiej katechezie*, „Seminare” 17 (2001), s. 33-46.

²⁵ M. Majewski, *Teologia katechezy*, Wrocław 1989, s. 38.

kania (katecheza, lekcja religii) zrodzić się może trwała relacja z Nim. Każdy katechizowany pobudzony fascynującym go spotkaniem z Jezusem Chrystusem będzie w końcu zdolny otworzyć się na tajemnicę wiary, dostrzec w „znakach czasu” Boży plan zbawienia, odkryć znaczenie Kościoła Chrystusowego, odnaleźć w nim własne miejsce, odpowiedzieć na swoje powołanie²⁶.

Współczesna katecheza lub lekcja religii może być o tyle skuteczna, o ile zdobędzie się na wysiłek integracji słowa Bożego z codzienną egzystencją człowieka. „Wówczas jednak nie wystarczy odwoływać się jedynie do pewnych tylko problemów życia, ale przede wszystkim należy się związać z Jezusem Chrystusem, który wszedł w życie ludzkie i podjął jego przemianę”²⁷. Pogłębiona łączność z Jezusem Chrystusem będzie także wynikiem osobistej refleksji katechizowanego nad prawdami wiary. Poszukujący Boga człowiek może przecież otworzyć się na Niego czyniąc rachunek sumienia, może spotykać się z Bożym miłosierdziem w sakramencie pojednania. W tym momencie Pan Bóg odwołuje się do dobrej woli katechizowanego, nie odbiera mu w niczym nieograniczonej wolności. I każdy człowiek może otworzyć się na Boże miłosierdzie, które płynie z Chrystusowego krzyża, jeśli na całe swoje życie spojrzy z perspektywy nieprzemijającej wartości Ewangelii²⁸.

Tajemnica Chrystusa ukazuje się najpełniej dla katechizowanych w liturgii Kościoła. Tajemnica ta odsłoni się w eschatologicznej przyszłości, kiedy nastąpi nasze spotkanie z Bogiem „twarzą w twarz”. W codziennym pielgrzymowaniu ludzkości Jezus Chrystus jest fundamentem wiary, jest podstawą założonego przez siebie Kościoła. Wnosi On ciągle aktualną Ewangelię, miłosierną miłość, przebaczenie w skażone grzechem ludzkie serce²⁹. Jezus Chrystus „jest rzeczywiście jedynym Pośrednikiem, przez którego Bóg zbliża się do człowieka, a człowiek jest prowadzony do Boga (por. 1 Tym 2, 5). On jest fundamentem Kościoła. W Nim wszystko zostaje odnowione (por. Ef 1, 10). Tak

²⁶ Tenże, *Spotkania katechezy z teologią*, dz. cyt., s. 28.

²⁷ Tenże, *Tożsamość katechezy integralnej*, dz. cyt., s. 113.

²⁸ Tenże, *Katecheza wierna Bogu i człowiekowi*, dz. cyt., s. 91-97.

²⁹ Tenże, *Spotkania katechezy z teologią*, dz. cyt., s. 100.

więc rzeczy stworzone, sumienie ludzkie, autentyczne wartości spotkane w innych religiach, różne znaki czasów winny być uznane – choć nie jednoznacznie – za drogi i stopnie, przy pomocy których można dojść do Boga, pod wpływem łaski i przez pewne przyporządkowanie do Kościoła Chrystusowego (por. LG 16). Z tej racji katecheza musi być koniecznie chrystocentryczna³⁰.

Problematyka chrystocentrycznego ukierunkowania katechezy w modelu katechezy, integralnej musi być silnie związana, na co wskazują dokumenty Kościoła, z teocentryzmem trynitarnym, wymiarem pneumatologicznym, eklezjalnym, liturgicznym, eschatologicznym, ewangelizacyjnym, antropologicznym, kulturowym, egzystencjalnym. Jezusa Chrystusa nie da się bowiem wyizolować z życia Kościoła i z ludzkich spraw, którymi żyje człowiek.

W katechezie integralnej wielkiej wagi misję do wypełnienia posiada sam katecheta. Jawi się on w katechezie integralnej z jednej strony jako herold, z drugiej zaś jako animator wspólnoty katechizowanych. Każdy katecheta w swojej ewangelizacyjnej posłudze jest zobowiązany pozostawić pierwsze miejsce dla Jezusa Chrystusa w tym celu, by otwierać katechizowanych na Jego Tajemnicę³¹. Przekazywane przez katechetę prawdy wiary powinny odnosić katechizowanych zarówno do życia Jezusa historycznego, jak i Chrystusa uwielbionego³². Należy przecież w życiu katechizowanych rozwijać wiedzę na temat Jezusa historycznego, jak i wiarę w Chrystusa, który jest równocześnie uwielbionym, żyjącym w swoim Kościele mocą Ducha Świętego. Cały proces chrześcijańskiego „nauczania-uczenia się” ma być „wprzęgnięty” w obiektywny przekaz prawd wiary. Obiektywizacja Osoby Jezusa Chrystusa jest ważnym zadaniem katechezy, może pobudzić młodzież do osobistej refleksji nad własnym życiem. W nauczaniu religijnym chodzi przecież o głębszą refleksję młodzieży nad sensem życia w świetle Dobrej Nowiny, którą przyniósł Jezus Chrystus. W ten sposób młodzież pod kierunkiem katechety poszukuje ostatecznej

³⁰ DCG 40.

³¹ DOK 235; R. Szewczyk, *Tożsamość katechety w świetle dokumentów Kościoła w latach 1965-1991*, Warszawa 1996, s. 160.

³² M. Majewski, *Spotkania katechezy z teologią*, dz. cyt., s. 100; Z. Marek, *Chrystocentryzm katechezy. Do czego zmierzamy? w: W poszukiwaniu kształtu katechezy*, red. B. Klaus, Tarnów 2000, s. 74.

Prawdy, którą jest sam Jezus Chrystus. Taki chrystocentryzm możemy także nazwać personalno-dialogicznym. Osoba będąca w dialogu z innymi osobami i z Jezusem Chrystusem, który gromadzi wszystkich ochrzczonych na katechezie, to jedna z ważniejszych cech katechezy integralnej³³.

Ponieważ katecheza integralna posiada złożoną i dynamiczną strukturę, dlatego konsekwentnie domaga się od człowieka wierzącego podejmowania wiążących go decyzji. Dlatego, aby każdy katechizowany mógł postępować w sposób godny chrześcijanina, katecheza integralna promuje najpierw komplementarny rozwój osoby ludzkiej. Pragnie w ten sposób na prawidłowo ukształtowanym człowieczeństwie budować dojrzałą wiarę. Następnie zamierza wprowadzać katechizowanych we wspólnotę Kościoła, w jego liturgię i sakramenty. To zadanie jest niezmiernie ważne dzisiaj, kiedy młodzież coraz powszechniej nie chce mieć nic wspólnego z Kościołem instytucjonalnym³⁴. Jakimś antidotum na zsekularyzowane społeczeństwo wydaje się być idea chrystocentryzmu personalno-dialogicznego, czyli zdecydowana otwartość na problemy młodzieży³⁵. W naturalnej konsekwencji należy dalej odnosić dylematy ludzi młodych do obiektywnej nauki Kościoła. W ten sposób ma dochodzić jakby do „zderzenia” kultury młodzieży i jej sposobu myślenia z doktryną Kościoła katolickiego.

Zadaniem katechezy integralnej ukierunkowanej chrystocentrycznie będzie takie kształcenie katechizowanych, aby dobrowolnie przyjęli prawdy wiary, formowali swoje sumienia, uczyli się modlitwy, byli otwarci na wspólnotę parafialną, świadczyli o Chrystusie w swoim środowisku³⁶. Sam Jezus Chrystus może się stać inspiracją dla poczynań młodego człowieka, który szuka Boga. Ten katechizowany, który słyszał o Jezusie Chrystusie w czasie katechezy i w sposób dobrowolny przyjął Go jako swego Pana i Zbawiciela, ma nie tylko szansę, ale i obowiązek głosić Go innym. Aby kształtować świadomych i odpowiedzial-

³³ Por. CT 5.

³⁴ J. Goraj, *Katecheza młodzieży miejskiej*, w: *Katecheza młodzieży*, red. S. Kulpaczyński, Lublin 2003, s. 214.

³⁵ Por. M. Majewski, *Katecheza integralna w szkole*, „Katecheta” 36 (1992) nr 2, s. 65-72.

³⁶ DOK 85-86.

nych chrześcijan, katecheza integralna powinna być elastyczna w swojej strukturze, otwarta na dialog, dynamiczna z założenia. Wszelkie zapytania, niepokoje, szlachetne dążenia katechizowanej młodzieży ma odnosić do nauki Magisterium Kościoła, a w logicznej konsekwencji do Osoby Jezusa Chrystusa³⁷.

Na postawie dotychczasowej teoretycznej refleksji zrodzić się mogą pytania: Czy jest możliwy do opracowania taki podręcznik katechetyczny, który integralnie, w każdym aspekcie ujmie całą złożoną rzeczywistość bosko-ludzką, bez zbytnich przeakcentowań w stronę „wierności Bogu” lub w stronę „wierności człowiekowi”? Czy katecheta będzie w stanie tak poprowadzić katechezę, by oddawała ona w całości złożoną strukturę katechezy integralnej? Czy katecheza integralna nie wydaje się być ideałem, trudnym do zrealizowania w praktyce? Mam nadzieję, że życie szybko zweryfikuje podstawy teoretyczne katechezy integralnej. Niemniej jednak sama idea integralnego ujmowania celów, zadań, treści czy metod współczesnej katechezy, jak i podejmowane próby realizacji w praktyce zasady „wierności Bogu i człowiekowi”, wydają się być odpowiednie w sytuacji, kiedy polskie społeczeństwo postępuje w kierunku „okresu postchrześcijańskiego”.

O ile katecheza kerymatyczna położyła większy akcent na „wierność Bogu”, natomiast antropologiczna na „wierność człowiekowi”, o tyle katecheza integralna doprowadziła do zrównoważenia elementu ludzkiego i Bożego. Jednym z podstawowych zadań katechezy integralnej jest przecież „wierność Bogu i człowiekowi”³⁸, a centralnym problemem współczesnej katechezy jest integracja wiary z życiem³⁹. W celu połączenia wiary i życia w zwartą całość zaproponowano w katechezie integralnej bezpośredni kontakt z rzeczywistością, jak i dynamiczną relację z Chrystusem i Jego Ewangelią. W ten sposób katecheza

³⁷ Por. C. Rogowski, *Religionspädagogik in Polen und in der Bundesrepublik Deutschland*, dz. cyt., s. 165-166; M. Majewski, *Zagadnienia metodologiczne katechetyki*, Kraków 1988, s. 22.

³⁸ DOK 145; CT 55; DCG 34; Por. M. Majewski, *Katecheza wierna Bogu i człowiekowi*, Kraków 1986; Por. R. Murawski, *Katecheza wierna Bogu i człowiekowi*, „Katecheta” 18 (1974) nr 5, s. 196-201.

³⁹ T. Panuś, *Zasada wierności Bogu i człowiekowi i jej realizacja w polskiej katechizacji*, Kraków 2001; E. Alberich, *Orientamenti attuali della catechesi*, Torino 1971, s. 51.

integralna urzeczywistnia podstawowy cel katechezy, jakim jest doprowadzenie katechizowanego do świadomej zażyłości z Jezusem Chrystusem. „Ostatecznym celem katechezy jest doprowadzić kogoś nie tylko do spotkania z Jezusem, ale do zjednoczenia, a nawet głębokiej z Nim zażyłości”⁴⁰.

W modelu katechezy integralnej ukierunkowanej chrystocentrycznie da się wyróżnić pewne idee łączące poszczególne części w spójną całość. I tak, chrystocentryzm katechetyczny ma najpierw wybitnie trynitarny charakter. Katecheza chrystocentryczna jest również miejscem szczególnej aktywności Ducha Świętego. Tajemnicze działanie Ducha Świętego zapewnia autentyczne przekazywanie doktryny chrześcijańskiej, strzegąc Kościół przed subiektywizmem poszczególnych wiernych⁴¹. W tej sytuacji jest oczywistym, że współczesna katecheza nie mogłaby wypełniać swojego podstawowego celu bez trwałego związku z Jezusem Chrystusem. Jezus Chrystus jest centralnym punktem Objawiania i dlatego staje w centrum przekazu katechetycznego. Objawienie zaś zapisane na kartach Pisma Świętego oraz obecne w Tradycji Kościoła, posiada zawsze wymiar historyczny, personalny, wspólnotowy i egzystencjalny. W katechezie integralnej wszystkie te wymiary spotykają się i zespalają ze sobą w Jezusie Chrystusie jako „zasadzie jednoczącej wszystko”.

Zadaniem katechezy chrystocentrycznej będzie nie tylko prezentowanie treści odnoszącej się do Jezusa Chrystusa, ale także takie wychowanie, które podejmie wysiłek otwarcia młodego człowieka na tajemnicę wiary. Wszędzie tam, gdzie realizować się będzie twórcze spotkanie katechetyczne, koncentrujące się wokół Osoby Jezusa Chrystusa, można mieć uzasadnioną nadzieję, że katechizowani uczniowie w niedalekiej przyszłości zaangażują się w sprawy Kościoła i świata⁴². Katecheza integralna ukierunkowana chrystocentrycznie ma obecnie szansę na podjęcie kolejnego wyzwania, które niesie ze sobą XXI wiek, pełen nadziei i obaw o przyszłość młodzieży.

⁴⁰ CT 5; Por. KKK 425; DOK 80.

⁴¹ J. Bagrowicz, *Uwarunkowania skuteczności katechezy. Studium Pastoralno-katechetyczne w oparciu o dorobek Josepha Colomb*, Włocławek 1993, s. 67.

⁴² M. Majewski, *Teologia katechezy*, dz. cyt., s. 76.